

АНОТАЦІЯ

Нурієв Е.А. Модернізація механізмів публічного управління регіональним розвитком в умовах суспільних трансформацій. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 – публічне управління та адміністрування. – Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Харків, 2025.

Дисертація присвячена актуальній науковій проблемі модернізації механізмів публічного управління регіональним розвитком в умовах суспільних трансформацій. Актуальність теми зумовлена фундаментальними змінами в характері публічного управління під впливом глобалізації, демократизації, цифровізації та децентралізації влади, а також необхідністю розробки інноваційних підходів до управління регіональним розвитком в умовах європейської інтеграції та військової агресії.

У дисертації здійснено теоретико-методологічне обґрунтування та розроблено практичні рекомендації щодо модернізації механізмів публічного управління регіональним розвитком в умовах суспільних трансформацій.

Проаналізовано трансформацію парадигм публічного управління регіональним розвитком внаслідок суспільних змін. Встановлено, що традиційна централізована модель управління, заснована на ієрархічній вертикалі влади та галузевому підході, змінюється багаторівневою системою врядування, що інтегрує принципи субсидіарності, партисипативності та мережевої взаємодії. Це призвело до формування нової парадигми управління, яка поєднує постулати належного врядування, нового публічного менеджменту та нової регіональної політики.

Досліджено еволюцію теоретичних підходів до публічного управління регіональним розвитком – від традиційних адміністративно-бюрократичних моделей до сучасних концепцій багаторівневого врядування, мережевого управління та цифрової трансформації. Показано, що класичні моделі, засновані

на централізованому плануванні та прямому державному регулюванні, змінилися інноваційними підходами, які враховують складність сучасних суспільних процесів, динамічність зовнішнього середовища та необхідність залучення широкого кола стейкхолдерів.

Виявлено фундаментальні зміни в механізмах публічного управління регіональним розвитком під впливом суспільних трансформацій. По-перше, відбулася трансформація нормативно-правового механізму через перерозподіл повноважень між рівнями влади на засадах субсидіарності. По-друге, програмно-цільовий механізм еволюціонував від директивного планування до стратегічного управління та смарт-спеціалізації. По-третє, організаційно-інституційний механізм трансформувався від монополії державних органів до мережових структур співробітництва. По-четверте, інформаційно-аналітичний механізм перейшов від паперового документообігу до цифрових екосистем даних.

Проаналізовано зміну принципів публічного управління та їх вплив на регіональний розвиток. Виявлено перехід від традиційних принципів законності, централізації та ієрархії до сучасних принципів субсидіарності, транспарентності, партисипативності, результативності та адаптивності. Обґрунтовано концептуальні засади модернізації механізмів публічного управління регіональним розвитком на основі синтезу трьох ключових підходів: теорії багаторівневого врядування – яка передбачає оптимальний розподіл повноважень між рівнями влади, розвиток горизонтальної координації та міжрегіональної співпраці; нового публічного менеджменту – спрямованого на впровадження принципів результативності, ефективності, клієнтоорієнтованості та інноваційності; концепції розумної спеціалізації – яка забезпечує розкриття ендогенного потенціалу регіонів через ідентифікацію та розвиток конкурентних переваг.

Досліджено трансформацію ролі органів публічної влади в управлінні регіональним розвитком. Показано, що відбувся перехід від ролі прямого регулятора та розпорядника ресурсів до функцій координатора, фасилітатора та модератора взаємодії між стейкхолдерами. Встановлено, що в сучасних умовах органи влади конкурують не лише за ресурси, але й за довіру громадян,

репутацію та здатність залучати інвестиції на основі якості управління та створення сприятливого середовища для розвитку.

Досліджено еволюцію інструментів публічного управління регіональним розвитком через призму основних тенденцій суспільних трансформацій. Виявлено перехід від адміністративних інструментів прямого впливу до економічних стимулів, інформаційно-комунікаційних технологій та інструментів м'якого управління. Встановлено важливість збалансованого поєднання традиційних регуляторних механізмів з інноваційними формами: проєктним менеджментом, краудсорсингом, публічно-приватним партнерством та цифровими платформами взаємодії.

Виявлено ключові компоненти сучасної системи публічного управління регіональним розвитком: інтегровану мережеву екосистему з синхронізованими вертикальними та горизонтальними зв'язками; центральний координаційний рівень, що забезпечує стратегічну синхронізацію; регіональні інноваційні хаби як інтегровані команди управління; локальні центри розвитку для реалізації спільних проєктів; цифрову екосистему даних; систему контрактів регіонального розвитку; мережу міжрегіональних альянсів. Підкреслено необхідність переходу від паралельного функціонування інституцій до їх системної інтеграції.

Здійснено типологізацію зарубіжних моделей модернізації публічного управління регіональним розвитком на європейську (багаторівневе врядування, субсидіарність, політика згуртованості), американську (менеджеріальний, результат-орієнтований підхід) та азійську (державно-керований, технократичний). Обґрунтовано критерії вибору та адаптації кращих практик до специфічних умов унітарних держав пострадянського простору з урахуванням інституційних, ресурсних, соціокультурних та політичних особливостей.

Розроблено систему індикаторів оцінювання ефективності публічного управління регіональним розвитком, яка інтегрує традиційні економічні показники з індикаторами інституційної спроможності, соціальної згуртованості та екологічної стійкості. Обґрунтовано необхідність комплексної діагностики регіональних управлінських систем відповідно до принципів сталого розвитку та належного врядування, а також важливість регулярного моніторингу та

оцінювання як інструменту підвищення ефективності управлінських рішень.

Запропоновано концептуальну модель інтегрованого багаторівневого врядування регіональним розвитком, що структурується у вигляді мережевої екосистеми з синхронізованими вертикальними та горизонтальними зв'язками. Модель включає центральний координаційний рівень, регіональні інноваційні хаби, локальні центри розвитку, цифрову екосистему даних, систему контрактів регіонального розвитку та мережу горизонтальних міжрегіональних альянсів.

Розроблено механізми цифрової інтеграції інформаційно-аналітичного забезпечення публічного управління регіональним розвитком через архітектуру єдиної інтегрованої системи на основі розподіленої мережі регіональних та місцевих інформаційних хабів. Система забезпечує інтероперабельність даних між центральними, регіональними та місцевими органами влади, використання технологій великих даних для багаторівневого моніторингу та стратегічного планування.

Обґрунтовано систему принципів модернізації публічного управління регіональним розвитком через введення принципів адаптивності, інтегрованості та інклюзивності як доповнення до традиційних принципів законності, субсидіарності та ефективності. Це створює методологічну основу для формування гнучких, координованих та соціально справедливих систем регіонального управління в умовах невизначеності та турбулентності.

Виявлено потенційні виклики та бар'єри для впровадження розробленої моделі в Україні. На інституційному рівні це незавершеність правових реформ, слабкість інституційної інфраструктури та фрагментація управлінських функцій. На ресурсному рівні – обмеженість фінансових можливостей, дефіцит кваліфікованих кадрів та недосконалість механізмів координації. На соціокультурному рівні – низький рівень довіри, слабкість громадянського суспільства та недостатня культура співпраці. До цих викликів додаються деструктивні впливи військової агресії. Запропоновано механізми подолання зазначених бар'єрів через розбудову інтегрованих платформ співпраці стейкхолдерів, впровадження прозорих процедур прийняття рішень, встановлення ефективних стимулів для міжрегіональної співпраці, створення

комплексу інноваційних інструментів управління, розвиток цифрових компетенцій управлінців та популяризацію цінностей належного врядування.

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості їх використання органами виконавчої влади при формуванні та реалізації державної регіональної політики, розробці стратегій та програм регіонального розвитку, удосконаленні організаційно-правових механізмів публічного управління; органами місцевого самоврядування при розробці та впровадженні стратегій розвитку територіальних громад, формуванні мережових структур співпраці, розвитку цифрового врядування; агенціями регіонального розвитку, громадськими організаціями, науковими установами при налагодженні стейкхолдерської співпраці, впровадженні проєктів регіонального розвитку; закладами вищої освіти при підготовці фахівців у галузі публічного управління та адміністрування, регіонального управління, публічної політики.

Ключові слова: публічне управління, регіональний розвиток, суспільні трансформації, модернізація механізмів, багаторівневе врядування, децентралізація, мережева екосистема, цифровізація, стратегічне планування, міжрегіональна співпраця, інноваційні форми управління, інтегровані хаби, смарт-спеціалізація, належне врядування.

